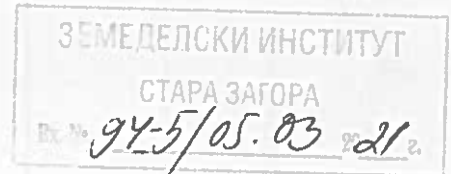

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Пламена Георгиева Йовчевска,
Институт по аграрна икономика, ССА,
Научна специалност 3.8 Икономика

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по докторска програма „Овцевъдство и козевъдство“ в професионално направление 6.3 Животновъдство от област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина, към Земеделски институт, Стара Загора.

Основание за представяне на рецензията: Участие в състав на научно жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № РД 05-343/14.12.2020 г. на проф. д-р инж. Мартин Банов, Председател на ССА.

Автор на дисертационния труд: **Станимира Радославова Славова**

Тема на дисертационното изследване: „Икономическа ефективност при отглеждането на овце от различни продуктивни направления и нива на селекция“ с научно ръководство от проф. д-р Стайка Лалева и проф. д-р Йовка Попова от Земеделски институт, Стара Загора.

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие с изискванията на *Закона за развитие на академичния състав на РБългария* и с *Правилника за приложение на ЗРАСПБ* в Селскостопанска академия. Оценките и констатациите на рецензента са съотнесени към обстоятелството, че с публичната защита се цели присъждане на дисертанта на образователната и научна степен „доктор“. Необходимо е кандидатът да докаже, че в процеса на обучението си в образователна и научна степен „доктор“ е придобил необходимите знания, умения и качества за извеждане на самостоятелни научни изследвания.

Кратко представяне на кандидата

Докторант Станимира Радославова Славова е възпитаник на Аграрния факултет към Тракийския университет в Стара Загора. В хода на обучението си в периода 2000-2005 г. получава бакалавърска степен по Аграрна икономика и се

дипломира като магистър по Регионална икономика. Кандидатът притежава Certificate of English, Cambridge University, ниво C2. След завършване на висшето образование докторант Славова придобива административен опит и надгражда комуникационни умения при работата си в регионални, национални и международни проекти. От 2013 г. кандидатът е редовен докторант в ЗИ - Стара Загора, Заповед № НП-08-21/31.01.2013 г. на Председателя на ССА. До 2016 г. Станимира Славова се обучава в докторска програма „Овцевъдство и козевъдство“. Отчислена е с право на защита от 01.02.2016 г. със Заповед № НП-08-11/22.01.2016 г. на Председателя на ССА. От 2017 г. кандидатът е асистент в научен отдел „Развъждане и технологии в животновъдството“.

Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеното за рецензиране авторско изследване на Станимира Радославова Славова на тема: „Икономическа ефективност при отглеждането на овце от различни продуктивни направления и нива на селекция“ представлява задълбочено проучване в област, чиято актуалност е неоспорима. Детайлното познаване на тематичното поле, изследвано в дисертацията, е предпоставка за разкриване на потенциални синергийни ползи със социалноикономическа значимост на макро, мезо и микро равнище. Икономическата ефективност, като категория за съотнесимост на стопанската дейност към процеса на създаване на стойност, в представения дисертационен труд, има възможност да бъде разширително тълкувана/прочетена в контекста на значимостта на сектора, към който се числи отглеждането на овце. Потенциалните ползи от познаването и използването на спецификите на биологическия фактор (продуктивните направления) и нивата на селекция, като иновативен и динамичен елемент на вграждане в стопанската практика на научни постижения, е навлизане в област, която е слабо изследвана. В дисертационния труд се прилага интердисциплинарно знание, което осигурява възможност за дълбочинно изследване на слабо проучвана/експлоатирана научна област и поставяне/извеждане на съществени изследователски въпроси. Представеният дисертационен труд е белег за когнитивност и свидетелства за надграждане на знание, придобито от докторанта при трите нива на образователна степен –

бакалавър, магистър и ОНС „доктор“. Изследването е в област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина. Докторантът прилага холистичен метод, което е предпоставка резултатите от изследването да се инкорпорират, надградят и разширят в координатната система и на други области на знанието.

В структурно отношение дисертационният труд носи белезите на авторския подход при изследването на конкретната тематична област. Съдържанието включва увод, литературен преглед, цел и задачи, материал и методи, резултати и обсъждане, изводи и препоръки, приноси и литература. Осигурява се доказалата се в съвременните изследвания триединност “теория - методология – анализ“. Елементите на съдържанието са органично свързани. Научното изследване се развива от теоретичните постановки към анализ на емпирика и последващи заключения, препоръки и приноси. Между различните части на дисертацията съществува логическа обвързаност, като направените изводи следват непосредствено от авторския анализ. Дисертационният труд е с общ обем от 177 страници, в т.ч. и литература. В дисертационния труд са представени необходимите таблична и графична визуализация на резултатите. Представената библиографска справка съдържа 187 източника, от които 149 литературни и информационни заглавия на английски език. Използваната литература обхваща национални и международни изследвания, теоретични и теоретико-методологични разработки в областта на проблематиката на дисертационния труд. Демонстрирана е коректност при използване на изследвания и разработки на други автори, които се познават отлично, и в същото време има стремеж за обобщаване, допълване и надграждане. Това от своя страна е критерий за научността на подхода на изследването и за оценка на получения краен резултат от изследователската работа.

Декларираните в увода и дефинирани цел, задачи, изследователска хипотези са постигнати и респективно потвърдени в хода на изследването.

Дисертационният труд е написан на изискуемия научен стил и дисертантът демонстрира отлично познаване на понятийния апарат, борави свободно с икономическите понятия и ги използва коректно и в съответния контекст. В

емпиричното изследване са анализирани данни, получени чрез експериментална работа. Коректно са използвани възможностите на програмните продукти за анализ на данни. Резултатите са визуализирани и илюстрирани с необходимият по количество и качество набор от таблици, графики и схеми.

Дисертантът е спазвал изискванията на научната етика. Коректно и вярно са цитирани използваните литературни източници, публикуваните статии и доклади. Дисертационният труд се отличава с оригиналност.

Оценка на получените резултати

Уводът съдържа авторските мотиви за извеждане на изследването, както и кратко представяне на основните компоненти на дисертационния труд. Литературните източници и изследванията на авторите са анализирани критично и са представени в контекста на докторантското изследване. Авторът демонстрира умение да прави фокусно ориентиран преглед на авторските теории в зависимост от изследваната тематика. Доброто познаване на публикации на изследователи от световен, регионален и национален мащаб, на теориите в областта на икономическата ефективност в овцевъдството, на био-икономически модели в овцевъдството, в т.ч. на икономическите стойности на продуктивни и функционални признаци, позволява на докторанта да изгради собствен „информационен“ фундамент, от който извежда целта и задачите на авторското си изследване. Целта е да се установи икономическата ефективност при отглеждане на овце от различни продуктивни направления и нива на селекция. Реализирането на поставената цел се осигурява от изпълнение на 4 задачи относно икономическа оценка на производствените резултати в стопанства, в които се отглеждат овце от млечно, месодайно и вълнодайно направление, и местни породи; изчисляване на рентабилност и икономически стойности на продуктивни и функционални признаци при овце от Синтетична популация българска млечна; изследване на влиянието на някои икономически параметри върху рентабилността и маржиналните икономически стойности на признаците с най-голяма икономическа тежест при Синтетична популация българска млечна и определяне на икономическата ефективност при отглеждане на овце от породата Лакон на база на теоретични био-икономически модели.

Посочена е накратко актуалността на проблема и необходимостта от конкретизация и задълбочено изследване по дефинираната тема на дисертацията.

В дисертационния труд е обоснована важността и актуалността на изследваната проблематика. Докторантът изпълнява поставените научни задачи и демонстрира детайлно познаване на методичния апарат за тяхното постигане. Проявява научна почтеност с анонса, „че резултатите от настоящото проучване не могат да претендират за универсалност, а се отнасят само до проучените в дисертационния труд стопанства при конкретните биологични и икономически параметри (с. 126).“

При икономическата оценка на овце от различни продуктивни направления основният извод на автора е, че постигането на конкурентноспособни и икономически устойчиви продуктивни системи в овцевъдството е свързано с повишаване икономическата стойност на животните. Може да се постигне чрез изчисляване и анализ на икономическото значение на основни продуктивни и функционални признаци при различни породи овце и оптимизиране на развъдните цели в посока постигане на по-добри финансови резултати и ефективност на производството.

Рентабилност и икономически стойности на продуктивни и функционални признаци при овце от Синтетична популация българска млечна се изчисляват с помощта на Програмата EWSH2, за да се установят рентабилността на производството за сравнително дълъг период от време (от 5 до 10 години), както и маржиналните и относителни стойности на икономически най-значимите продуктивни и функционални признаци в овцевъдството.

Влияние на някои икономически параметри върху рентабилността и икономическите стойности на признаците при Синтетична популация българска млечна. „От изключителна важност за постигането на рентабилно производство е да се намери онази пресечна точка, при която единица разход носи максимум приходи“ (с. 92-93).

Оригинален акцент в дисертационното изследване е изследването на икономическата ефективност от отглеждане на овце от породата Лакон, изчислена на база на теоретични био-икономически модели.

Био-икономическото моделиране в овцевъдството прави възможно прогнозирането и анализа на евентуални икономически резултати при предварително поставени биологични и икономически параметри. Въз основа на три основни критерия: ниво на селекция, тип производствена система и брой овце-майки в стопанствата, докторантът разработва 15 био-икономически модела за овцеферми, в които се отглеждат овце от породата Лакон. В резултат от анализа, авторът извежда предимствата на селекционните стада както за получаване на устойчиви стопански резултати, така и за по-слаба зависимост от субсидирането като подкрепа на дохода. Коректно се дефинира отсъствието на информация за постоянните разходи, което възпрепятства обективизиране на извод за жизнеспособността на проучваните 15 био-икономически модела за овцеферми.

Докторантът решава поставените задачи и постига целта, която си е поставил при разработването на дисертационния труд. Поощрително е, че регистрира научна прямота и въпреки акцента „икономическа ефективност“, регистрирайки процесите в сектора, изказва мнение, че „автохтонните породи все още са предпочитани в някои райони на страната, като поминък на местното население и начин да се съхранят традициите на българското овцевъдство и да се намали силата на демографския срив в полупланинските и планинските райони на страната“ (с. 125).

Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам формулираните от автора приноси за доказани. В резултат от изследването могат да се очертават две групи приноси: теоретико-методологични и научно-приложни. Бих искала да акцентирам на следните приносни моменти:

А. В теоретико-методологичен аспект

1. Представен е подробен анализ на отплащането на вложенията в сектора, свързано с отглеждане на овце на базата на експериментални данни от научни звена от системата на ССА и от конкретни ферми в страната. Това е опит за цялостно научно и теренно изследване от последното десетилетие с висока научна стойност. Със своята цялостност и изчерпателност допринася за

обогаляване на емпиричната база за бъдещи анализи и оформяне на стратегически решения за подобряване на стопанската конюнктура в сектора, дълбоко вpletен в социокултурната традиция на България и с бъдеща значимост в духа на новата ОСП 2021-2027 г.

2. Разработените био-икономически модели за отглеждане на овце от породата Лакон на база на три основни критерия – ниво на селекция, тип производствена система и размер на стопанствата са теоретичен приносен момент с потенциална синергийност, произтичаща от Зелената сделка, и съпътстващите я стратегии за биоикономика, опазване на биоразнообразието и др. актуални политики.

Б. В Научно-приложен аспект

1. Разработена е икономическа оценка на овце от различни продуктивни направления - млечно, месодайно и вълнодайно, както и от български местни породи.

2. Анализ на влиянието на някои икономически параметри върху рентабилността (т.нар. „чувствителност“ на рентабилността) и маржиналните стойности на водещите признаци при овце от Синтетична популация българска млечна. Прилагане на EWSH2, като част от програмен продукт за изчисляване на икономически тегла в животновъдството.

Оценка на автореферата и на публикациите по дисертацията

Авторефератът е изготвен въз основа на изискванията и представлява синтез на дисертационния труд.

Дисертантът е представил за рецензиране три публикации по дисертационния труд. Те включват значими резултати от дисертацията и тя може да се определи като достатъчно апробирана.

Критични бележки, препоръки и въпроси

Към автора на дисертацията отправям *настойчива препоръка* да публикува изследването, за да може богатата емпирична информация да стигне до националната изследователска колегия и да провокира научен интерес относно очерталите се проблеми/резултати от стопанската дейност в посочените 12 ферми, независимо от дефинираната от автора условност за отсъствие на

представителност. Този факт не омаловажава резултата от работата на докторант Славова. Нямам критични бележки и въпроси.

Заключение

Представената дисертация представлява обхватно, добре структурирано и задълбочено научно изследване по актуален проблем за българското животновъдство. Разработена е на високо професионално равнище и съдържа значими приноси, които представят докторанта като перспективен и задълбочен изследовател и са атестат за високоекспертното научно ръководство, което е осъществено в процеса на обучението. Дисертацията отговаря напълно на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и правилата на ССА.

Въз основа на всичко, посочено до тук, изказвам положителна оценка за представения дисертационен труд на тема: „Икономическа ефективност при отглеждането на овце от различни продуктивни направления и нива на селекция“ и с пълна увереност предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват за присъждане на Станимира Радославова Славова образователна и научна степен “доктор” по докторска програма „Овцевъдство и козевъдство“ в професионално направление 6.3 Животновъдство от област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина, към Земеделски институт, Стара Загора.

05.03.2021 г.

гр. София

Подпис:

проф. д-р Пламена Йовчевска